

СЕКЦІЯ № 2.

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ДОШКІЛЬНОЇ ТА ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ У ВИМІРАХ МОДЕРНІЗАЦІЇ ОСВІТНІХ ГАЛУЗЕЙ

Мар'яна БОБРИК,

здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти

Науковий керівник: Олена ГУЗАР,

кандидат філологічних наук, доцент

*Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка (м. Тернопіль)*

ОСНОВНІ ЧИННИКИ ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ДЛЯ РОЗВИТКУ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Одним з основних завдань компетентісно орієнтованого навчання в сучасних початкових класах є створення умов, які сприяють особистісному розвитку та формуванню активної позиції кожної дитини. Дослідження показують, що набуття знань, формування вмінь і навичок, розвиток особистісних рис та отримання учнями компетентностей відбувається найбільш ефективно за умови використання інтерактивних форм і методів навчання. Їх застосування є важливим інструментом не лише для активізації навчально-пізнавальної діяльності, але й для формування комунікативної компетентності та розвитку мовленнєвих умінь учнів початкової школи.

Зазначимо, що проблеми використання інтерактивних технологій для розвитку комунікативної компетентності у молодших школярів є достатньо вивченими у сучасній педагогічній і методичній науці. Зокрема, Л. Акпинар вивчала інтерактивні технології навчання в початковій школі [1], Н. Бібік, М. Вашуленко й В. Мартиненко досліджували формування предметних компетентностей в учнів початкової школи [2], І. Дичківська характеризувала інноваційні педагогічні технології [4], О. Кондратюк аналізувала інноваційні технології вивчення української мови в початковій

школі [5], Н. Кудикіна обґрунтовувала інтерактивні методи навчання української мови в початкових класах [6], а К. Пономарьова – шляхи формування комунікативної компетентності молодших школярів у процесі навчання української мови [8]. Однак чинники й умови використання інтерактивних технологій для розвитку комунікативної компетентності молодших школярів потребують подальшого концептуального дослідження.

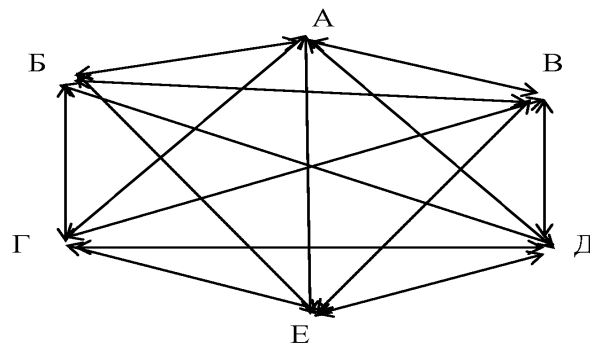
Мета статті – обґрунтувати основні чинники використання інтерактивних технологій для розвитку комунікативної компетентності у молодших школярів.

Дослідження вчених (Н. Бібік, М. Вашуленко, В. Мартиненко та ін.) свідчать про те, що молодший шкільний вік є оптимальним періодом для залучення дітей до комунікативної діяльності. Цей час є «сприятливим для розвитку мовленнєвої активності та формування комунікативної компетентності учнів, оскільки в них успішно формуються мовні знання й мовленнєві вміння. До них входять знання норм літературної мови, здатність будувати зв'язне висловлення в залежності від мети спілкування, дотримання правил соціальної взаємодії, оцінювання відповідей однокласників після їх завершення, а також правила співпраці в групі чи парі» [2, с. 62–63]. Це підкреслює актуальність проблеми застосування інтерактивних технологій для розвитку комунікативної компетентності у молодших школярів.

Зазначимо, що термін «інтерактивний» походить від англійського слова «interact», що означає «перебувати у взаємодії, спілкуватися» [6, с. 11]. Згідно з думкою С. Гончаренка, інтерактивне навчання передбачає організацію освітнього процесу таким чином, «щоб практично всі учні були залучені до пізнавальної діяльності, усвідомлювали та рефлексували свої знання, вміння і думки» [3, с. 179]. І. Дичківська відносить до інтерактивних «форми і методи навчання, які спонукають дітей до активної мисленнєвої та практичної діяльності в процесі опанування навчального матеріалу» [4, с. 21]. Л. Акпинар підкреслює, що суть інтерактивного навчання полягає в активній та постійній взаємодії всіх учасників педагогічного процесу. Під технологіями інтерактивного навчання вчена розуміє таку «організацію освітнього процесу, коли кожен учасник бере участь у колективному, активному процесі пізнання та взаємодії» [1, с. 74].

Як зазначає О. Кондратюк, інтерактивною є така «діяльність, що передбачає міжособистісне спілкування всіх учасників освітнього процесу, під час якого вони стають мобільними та відкритими, а сам процес навчання відбувається шляхом активної взаємодії всіх учасників, що робить його інтерактивним» [5, с. 43]. Дослідження підтверджують, що використання різноманітних інтерактивних способів (методів, прийомів, операцій) у педагогічній взаємодії та інтерактивній діяльності сприяє взаємному розвитку учасників освітнього процесу та забезпечує позитивні результати.

І. Дичківська зазначає, що у процесі використання інтерактивних технологій можливі різноманітні форми комунікації та інтеракції під час занять, які можуть бути представлені у вигляді структури моделі багатосторонньої інтеракції (рис. 1).

Рис. 1. Структура інтеракції суб'єктів освітнього процесу:
А – педагог; Б, В, Г, Д, Е – учні [4]

З рисунка 1 видно, що позиція педагога (А) змінюється: він «не домінує над дітьми, а стає учасником освітньої діяльності» [4, с. 82]. Також бачимо, що комунікаційні зв'язки та інтеракція виникають не тільки між педагогом і молодшими школярами, але й між усіма учасниками освітньої діяльності, що сприяє розвитку комунікативної компетентності молодших школярів.

Н. Кудикіна зазначає, що інтерактивні форми і методи навчання передбачають, що під час уроків учні та вчитель перебувають у режимі бесіди, ведучи діалог один з одним. Виникає співпраця та взаємодія всіх учасників освітнього процесу: вчитель – учень, учень – учень, учень – учні (процес комунікації). За її словами, модель взаємозв'язків між суб'єктами навчання демонструє, що вчитель і учень є рівноправними учасниками

цього процесу. Вчена також підкреслює, що інтерактивні форми і методи орієнтовані на активну взаємодію учнів не тільки з вчителем, але й між собою, акцентуючи на домінуванні активності учнів у освітньому процесі. На інтерактивних уроках української мови роль учителя полягає в розвитку комунікативної компетентності молодших школярів [6].

На думку О. Кондратюк, інтерактивні форми навчання створюють комфортні умови для розвитку комунікативної компетентності молодших школярів. У цьому процесі використовуються моделі життєвих ситуацій, рольові ігри та методи, які дозволяють створювати ситуації пошуку, співпереживання, суперечностей, ризику, сумніву, переконання, задоволення, аналізу та самооцінки своїх дій, а також спільного розв'язання проблем. Це, перш за все, навчання, в якому змінюється роль вчителя та його функції. Під час використання інтерактивних методів розвитку комунікативної компетентності учнів вчитель перестає бути єдиним носієм інформації, завданням якого є просто передати знання. Натомість, він активно стимулює учнів до самостійної творчої роботи, виконуючи роль консультанта. Крім того, інтерактивна діяльність учнів на уроках української мови передбачає організацію та розвиток такого спілкування, яке сприяє взаєморозумінню, взаємодії і спільному вирішенню важливих завдань для кожного учасника [5].

Виходячи з того, що освітній процес у закладах середньої освіти має стимулювати у вихованців зацікавленість до пізнання, а заклад освіти повинен стати «школою радощів: радощів пізнання, радощів творчості, радощів спілкування» [17, с. 36], інтерактивні технології розвитку комунікативної компетентності молодших школярів повинні сприяти успіху в освітній діяльності учнів. На думку Н. Бібік, «з педагогічної точки зору, ситуація успіху – це цілеспрямоване, організоване поєднання умов, за яких створюється можливість досягти значних результатів у діяльності як окремої особистості, так і колективу. Це є результатом підготовленої стратегії й тактики вчителя, який сприяє більш ефективній організації освітнього процесу» [7, с. 83].

Науковці та практики (Н. Бібік, М. Вашуленко, В. Мартиненко та ін.) також довели, що інтерактивне навчання є не лише ефективним інструментом для розвитку комунікативної компетентності молодших школярів, а й сприяє стимулюванню інтересу до навчання та мотивації

навчально-пізнавальної діяльності. Воно допомагає розвивати критичне мислення учнів, підвищує їхню впевненість у власних силах, сприяє самостійності, креативності, а також формує організаторські і комунікативні здібності, відповідні життєві компетентності, покращує навчальну успішність тощо [2].

Методичне забезпечення інтерактивного навчання, яке сприяє розвитку комунікативної компетентності молодших школярів, як зазначає К. Пономарьова, «ґрунтується на діалогічній взаємодії суб'єктів навчання, що реалізує суб'єкт-суб'єктну взаємодію учасників освітнього процесу та їхню самоактуалізацію» [8, с. 12]. На її думку, вирішальну роль у інтерактивному розвитку комунікативної компетентності молодших школярів, враховуючи реалізацію особистісно орієнтованого підходу до дитини, відіграє соціокультурний діалог у системі «педагог – учень», який базується на розумінні, прийнятті та визнанні учасників освітнього процесу.

Виходячи з проаналізованих поглядів і положень науковців, інтерактивне навчання в початковій школі, зокрема як інструмент формування комунікативної компетентності молодших школярів, повинно передбачати:

- залучення учнів до активної пізнавальної та комунікативної діяльності;
- засвоєння знань не в готовому вигляді, а забезпечення можливостей для дослідницької діяльності, пошуку та відкриття нового;
- створення умов, за яких учень зможе відчути успішність своїх дій, а також відкрито і вільно спілкуватися з однокласниками;
- здійснення навчання через практичні дії, спрямовані на розв'язання комунікативних проблем;
- організацію процесу активного засвоєння знань і вмінь із використанням інтерактивних прийомів;
- спонукання учнів до висловлення власної думки, самостійного вирішення комунікативних проблем та рефлексії;
- залучення дітей до конструювання нових комунікативних ситуацій;
- формування в учнів критичного та аналітичного мислення.

Отже, інтерактивні технології можна визначити як такі, що забезпечують активну участь усіх учасників освітнього процесу шляхом інтеракції та застосування інтерактивних форм, методів і засобів навчальної діяльності. Вибір інтерактивних технологій здійснюється з

урахуванням сукупності форм і методів, які найбільше сприяють розвитку комунікативної компетентності молодших школярів. Для розвитку цієї компетентності важливо, що інтерактивна взаємодія в освітньому процесі початкової школи виключає домінування одного учасника над іншим, а також однієї думки над іншою. Завдяки такій організації навчання учні здобувають навички спілкування, критичного мислення та ухвалення обґрунтованих рішень. Відтак інтерактивні технології, спрямовані на розвиток комунікативної компетентності молодших школярів, мають значний освітній і розвивальний потенціал, забезпечуючи максимальну активність і інтеракцію учасників освітнього процесу.

Список використаних джерел:

1. Акпинар Л. Е. Інтерактивні технології навчання в початковій школі : навч. посіб. Київ : Слово, 2014. 285 с.
2. Бібік Н. М., Вашуленко М. С., Мартиненко В. О. Формування предметних компетентностей в учнів початкової школи. Київ, 2014. 346 с.
3. Гончаренко С. У. Український педагогічний енциклопедичний словник. Рівне : Волинські обереги, 2011. 552 с.
4. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології : навч. посіб. Київ : Академвидав, 2012. 352 с.
5. Кондратюк О. Інноваційні технології вивчення української мови в початковій школі. Київ : Шкільний Світ, 2008. 250 с.
6. Кудикіна Н.В. Інтерактивні форми і методи навчання української мови в початкових класах : теорія і методика : наук.-метод. посіб. Київ : САМ, 2017. 128 с.
7. Нова українська школа : poradnik dla vchytelja / za red. Н. М. Бібік. Київ : Літера ЛТД, 2018. 160 с.
8. Пономарьова К. І. Формування комунікативної компетентності молодших школярів у процесі навчання української мови : методичний посібник. Київ : Конві принт, 2020. 88 с.